

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและมีการดิ้นรนแข่งขันกันสูงมาก ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอที่จะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างสมดุล โดยการวางรากฐานของสังคมให้เข้มแข็งจะต้องเริ่มพัฒนาที่คนให้ความสำคัญกับการสร้างคนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะต้องปฏิรูปการศึกษาให้คนคิดเองทำเองและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 28) จากการเปลี่ยนแปลงข้างต้นรัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา ซึ่งให้สถานศึกษา เป็นนิติบุคคลโดยมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้

รุจิรี ภู่อาระ (2545, หน้า 25) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติและตามนโยบายของรัฐเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริงเกิดขึ้น และมีหน่วยงานระดับที่สูงกว่าสถานศึกษารับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในระดับกรม จังหวัด อำเภอ หรือระดับเขตการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานและหลายระดับรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา แต่สถานศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ซึ่งผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษาที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหารนับว่ามีบทบาทสำคัญมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา

อย่างแท้จริง ในปี พ.ศ. 2548 ครุสภาจึงได้ผ่านข้อบังคับครุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 โดยกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดคุณภาพในการปฏิบัติงาน สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการที่กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษาและกำหนดให้มีวิชาชีพควบคุมนั้นเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพต้องมีสมรรถนะด้านความรู้ทักษะและความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งจากมาตรฐานความรู้และประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนด ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ (สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการครุสภา. 2546) รวมไปถึงในปัจจุบันองค์การจำนวนมาก ได้นำแนวคิด “สมรรถนะ” (Competency) มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวสามารถใช้ในการสรรหา คัดเลือก พัฒนาและประเมินผลงานของบุคลากรได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของตำแหน่งงานและองค์การมากที่สุด เป็นผลทำให้องค์การมีความได้เปรียบเชิงการพัฒนา นอกจากนี้แนวคิดสมรรถนะยังเชื่อมโยงกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งเป็นองค์การที่ผู้บริหารทั้งหลายใฝ่ฝันที่จะสร้างขึ้น (เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, 2549, หน้า 25)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นองค์การหนึ่งที่ได้นำแนวคิดเรื่อง “สมรรถนะ” มาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาโดยมีครุสภาเป็นหน่วยงานที่กำหนดสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาขึ้น ซึ่งการปฏิรูปการศึกษามุ่งประเด็นหลักสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2545, หน้า 30)

จากความสำคัญของสมรรถนะและข้อบังคับของครุสภา พ.ศ. 2548 ที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของ

ข้าราชการครูในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้ไปช่วยปรับปรุงและพัฒนา ศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและขนาดสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา มาตรฐานความรู้ในด้านสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม ความคิดเห็นของข้าราชการครูในจังหวัดกำแพงเพชร ตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถาน ศึกษา ด้านมาตรฐานความรู้จากสมรรถนะของคุรุสภา พ.ศ. 2548 ดังต่อไปนี้
 - 1.1 หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
 - 1.2 นโยบายและการวางแผนการศึกษา
 - 1.3 การบริหารด้านวิชาการ
 - 1.4 การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุและอาคารสถานที่
 - 1.5 การบริหารงานบุคคล
 - 1.6 การบริหารกิจการนักเรียน
 - 1.7 การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.8 การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

- 1.9 การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
- 1.10 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
2. แหล่งข้อมูลในการวิจัย
แหล่งข้อมูลในการวิจัย คือ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 424 แห่ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน และครูผู้สอนจำนวน 1 คน ในแต่ละสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 848 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
 - 3.1.1 ตำแหน่งจำแนกเป็น
 - 3.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1.1.2 ครูผู้สอน
 - 3.1.2 วุฒิการศึกษาของข้าราชการครู ได้แก่
 - 3.1.2.1 ปริญญาตรี
 - 3.1.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี
 - 3.1.3 ขนาดสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่
 - 3.1.3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 1-120 คน)
 - 3.1.3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121-300 คน)
 - 3.1.3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 ขึ้นไป)
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพ
2. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา พ.ศ.2548 ว่าด้วยเรื่องดังต่อไปนี้
 - 2.1 หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
 - 2.2 นโยบายและการวางแผนการศึกษา
 - 2.3 การบริหารด้านวิชาการ

- 2.4 การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุและอาคารสถานที่
- 2.5 การบริหารงานบุคคล
- 2.6 การบริหารกิจการนักเรียน
- 2.7 การประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.8 การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.9 การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
- 2.10 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึkstต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมขณะนั้นเป็นพื้นฐาน

4. ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ไม่รวมสถานศึกษาของเอกชนในจังหวัดกำแพงเพชรโดยแบ่งเป็น

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ไม่รวมสถานศึกษาของเอกชนในจังหวัดกำแพงเพชร

4.2 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ไม่รวมสถานศึกษาของเอกชนในจังหวัดกำแพงเพชร

5. สถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2

6. วุฒิกการศึกษา หมายถึง วุฒิกการศึกษาสูงสุดของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกเป็น วุฒิกศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
2. ข้าราชการครูที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
3. ข้าราชการครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

